

Wstęp

Drugi numer kwartalnika *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka* w 2023 r. jest poświęcony problematyce wykorzystywania seksualnego dziecka w ujęciu wieloaspektowym. Publikowane w numerze teksty prezentują ujęcie psychologiczne i prawne zagadnienia. Przystępność seksualna, szczególnie ta, której ofiarą jest dziecko, jest bowiem zjawiskiem, które wymaga podejścia interdyscyplinarnego.

Numer otwiera tekst współautorstwa Agnieszki Izdebskiej, Olgi Węglerskiej, Joanny Płonki, Aleksandry Chodeckiej i Marii Beisert zatytułowany *Doświadczenia rodzeństwa osób wykorzystanych seksualnie w dzieciństwie*. Chociaż – jak wskazują autorki – konsekwencje wykorzystania seksualnego dziecka mogą być znaczące nie tylko dla niego samego, lecz także dla szerszej grupy osób, w tym dla jego rodzeństwa, to w piśmiennictwie nie poświęcono jednak temu zagadnieniu wystarczającej uwagi. Celem publikowanego artykułu był zatem przegląd dotychczasowych osiągnięć badawczych z tego obszaru. Badaczki podkreślają, że wątki, które uwidaczniają się w zrealizowanych badaniach, dotyczą m.in. intensywnej reakcji emocjonalnych związanych z ujawnieniem przemocy, podejmowania prób nadawania sensu temu, co się wydarzyło, zapewnienia wsparcia swojemu rodzeństwu, a także zachwiania dotychczasowej równowagi i pojawienia się trudności w relacji między rodzeństwem.

Agnieszka Kmieciak-Wojnicz w artykule pt. *Wykorzystanie seksualne w życiu mężczyzn – rola zasobów w konstruktywnym radzeniu sobie z doświadczeniem* wskazuje czynniki chroniące mężczyzn, którzy zostali wykorzystani seksualnie w dzieciństwie, przed podjęciem w dorosłości działań rozumianych jako dopuszczenie się przestępstwa seksualnego przeciw osobie małoletniej. Na podstawie analizy piśmiennictwa autorka sformułowała hipotezy dotyczące czynników chroniących wykorzystanych w dzieciństwie mężczyzn przed domknięciem cyklu przemiany ofiary w sprawcę, a następnie poddała badaniu dwie grupy mężczyzn – więźniów, którzy dopuścili się przestępstw pedofilnych, oraz mężczyzn z grupy kontrolnej, którzy nie byli karani i nie relacjonowali w badaniu kontaktów pedofilnych. W toku analizy autorka szczególną uwagę objęła obszar funkcjonowania seksualnego mężczyzn i w jego obrębie poszukiwała zasobów, czyli takich cech funkcjonowania, które stanowiły

o tym, że nie dopuścili się oni wykorzystania dzieci, mimo że sami w dzieciństwie byli jego ofiarą.

W kolejnym artykule pt. *Wykorzystanie seksualne dzieci z niepełnosprawnością – między ciszą statystyk a krzykiem osób skrzywdzonych* Błażej Kmiecik szuka odpowiedzi na pytanie: „Jaka jest skala wykorzystania seksualnego dzieci z niepełnosprawnością?”. Celem jego tekstu jest przedstawienie obecnego stanu dyskusji dotyczącej przestępstwa wykorzystania dzieci z niepełnosprawnością, do jakiego dochodzi w Polsce. Jest to także próba dotarcia do głosów przedstawicieli tej grupy osób skrzywdzonych oraz skupienia się na szczególnej sytuacji i perspektywie dzieci z tej wyjątkowej grupy. Kmiecik zauważa, że wielokrotnie dziecko jest przymuszane przez sprawcę do zachowania milczenia. W przypadku występowania u skrzywdzonego dziecka deficytów intelektualnych, psychicznych lub fizycznych pojawia się kolejna trudność. Dziecko niejednorodnie nie ma bowiem np. umiejętności werbalnych, które umożliwią zawiadomienie o przestępstwie, a czasem nie rozumie (lub nie w pełni rozumie), co się z nim stało, i nie wie, że stało się ofiarą przestępstwa.

Wyzwaniom wynikającym z konieczności systemowego rozwiązania problemu i zapobiegania zjawisku krzywdzenia dzieci przyjrzała się Marta Flis-Świeczkowska w artykule pt. *Model interdyscyplinarnej pomocy dzieciom pokrzywdzonym przestępstwem na przykładzie Centrum Pomocy Dzieciom*. Autorka omawia model interdyscyplinarnej pomocy dzieciom pokrzywdzonym przestępstwem w oparciu o ustanowione przez sieć PROMISE standardy modelu Barnahus, który następnie odniesiony zostanie do funkcjonowania polskich Centrów Pomocy Dzieciom na przykładzie Gdańska. Autorka wskazuje na dostrzeżone trudności w funkcjonowaniu Centrów Pomocy Dzieciom w aktualnej rzeczywistości z uwagi na brak w Polsce państwowego systemu ochrony dzieci oraz korzyści, jakie wynikają z pracy w modelu interdyscyplinarnej pomocy dzieciom, które doświadczyły przestępstwa, w ramach jednej placówki.

Kolejne dwa teksty odnoszą się do prawnych aspektów zagadnienia krzywdzenia dzieci.

Aleksandra Kluczevska, na co dzień praktykująca adwokatka, w tekście pt. *Ochrona dziecka pokrzywdzonego przestępstwami przeciwko wolności seksualnej z perspektywy adwokata* podejmuje rozważania nad trudnym tematem, jakim jest obrona osoby oskarżanej o popełnienie przestępstwa seksualnego na szkodę małoletniego dziecka. Wskazuje na możliwości odmowy podjęcia się takiej obrony, a także opisuje zasady związane z prowadzeniem postępowania z udziałem małoletnich pokrzywdzonych przestępstwami seksualnymi z perspektywy adwokata. Autorka zwraca uwagę na to, że w tego typu postępowaniach z jednej strony należy zapewnić

sprawcy skuteczną obronę, a z drugiej – ochronić małoletniego pokrzywdzonego przed wtórną wiktyimizacją.

Paweł Czarnecki w tekście pt. *Przedawnienie i zatarcie skazania przestępstw przeciwko wolności seksualnej – między surowym ukaraniem sprawcy a ochroną interesów małoletniego pokrzywdzonego* analizuje natomiast zagadnienie przedawnienia i zatarcia skazania przestępstw przeciwko wolności seksualnej w perspektywie pokrzywdzonego dziecka. Autor podkreśla, że pojawiające się w dyskursie postulaty zwiększenia okresów przedawnienia lub zatarcia skazania nie stanowią skutecznego sposobu zwalczania przestępczości seksualnej. Czarnecki koncentruje się na sytuacji pokrzywdzonego małoletniego ze wskazaniem specyfiki postępowania karnego w przypadku wskazanej kategorii przestępstw, w których pokrzywdzonym jest dziecko. Podkreśla także, że pokrzywdzony, który nie ukończył 18 lat, nie może samodzielnie działać w procesie, lecz musi być reprezentowany w postępowaniu karnym przez rodzica lub kuratora wyznaczonego przez sąd rodzinny.

Numer zamyka przedruk artykułu pt. *Przywołanie szkolnej i domowej edukacji w zakresie profilaktyki wykorzystywania seksualnego – powiązania z doświadczeniem wykorzystywania seksualnego, ujawnianiem, chroniącym rodzicielstwem i wiedzą* autorstwa Julii I. Rudolph, Melanie J. Zimmer-Gembeck i Kerryann Walsh. Celem badania omówionego w tekście była analiza wpływu tego, czy historia uczestnictwa osób objętych badaniem w szkolnych programach profilaktyki wykorzystywania seksualnego dzieci wiązała się z doświadczeniem przez nich wykorzystania seksualnego. Autorki podkreślają, że w świetle otrzymanych wyników należy podać w wątpliwość nadmierne poleganie na edukacji dzieci w profilaktyce wykorzystywania seksualnego i podkreślić znaczenie roli chroniącego rodzicielstwa. Ponieważ największe prawdopodobieństwo skuteczności w profilaktyce wykorzystywania seksualnego dzieci ma rozwijanie zdolności rodzicielskich tak, aby obejmowały one takie praktyki rodzicielskie jak monitorowanie i zaangażowanie, należy włączyć ten element do działań profilaktycznych w tym zakresie.

Zachęcamy do lektury!